

فهرست مطالب و موضوعات
ولایت فقیه در حکومت اسلام
جلد اول

عنوان	صفحه
مقدمه :	از صفحه ۳ تا صفحه ۹
درس اول :	
ولایت ، ریشه لغوی ، و معنی اصطلاحی آن	
از صفحه ۱۳ تا صفحه ۳۰	
شامل مطالب :	
ولایت در لغت یک معنی بیشتر ندارد ؛ مابقی همگی موارد و مصادیق آن است	۱۵
گفتار اهل لغت در معنی ولایت	۱۷
تمسک اهل لغت به موارد استعمال و استشهاد به آنها	۱۹
از جمله اسماء خداوند تعالی ولیّ است ؛ یعنی ناصر و متولّی امور عالم	۲۱
اللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ؛ نِعْمَ الْمَوْلَى ؛ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ	۲۳
تحقق ولایت در بندگان خدا بواسطه هوهویّتی است که در اثر فناء فی الله حاصل می شود	۲۵
تحقق معانی مختلفه ولایت در مصادیقش ، به نحو اشتراک معنوی است ؛ نه لفظی	۲۷
الْوَلَايَةُ هِيَ الْكَمَالُ الْأَخِيرُ الْحَقِيقِيُّ لِلْإِنْسَانِ ؛ وَإِنَّهَا الْغَرَضُ الْأَخِيرُ مِنْ تَشْرِيعِ الشَّرِيعَةِ الْحَقَّةِ الْإِلَهِيَّةِ	۲۹
درس دوم :	
ولایت امام و تفسیر آیه : أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ	
از صفحه ۳۳ تا صفحه ۵۰	
شامل مطالب :	
در اثر ولایت امام معصوم ، خلائق به أقصى درجه کمال انسانیت میرسند	۳۵

- ۳۷ وَ جَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا ، وَ جَعَلْنَا مِنْهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا
- ۳۹ تفسیر آیه : يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ
- اطاعتِ خدا پیروی قرآن ، اطاعتِ رسول عمل به سنت ، و اطاعتِ اولى الامر در احکام و لایثه است
- ۴۱
- ۴۳ از آیه ، استفاده عصمت قرآن و رسول و اولوا الامر میگردد
- ۴۵ مورد نزاع در تنازعتم نمی شود شامل نزاع با اولوا الامر در امر ولایت باشد
- ۴۷ علت عدم إرجاع به اولوا الامر در تنازع ، بواسطه عدم مُشَرَّعیت آنهاست
- ۴۹ نامهٔ امیر المؤمنین علیه السلام به مالک اشتر ، مُبیین تفسیر ماست

درس سوم :

آیاتی که دلالت بر ولایت امام معصوم دارند

از صفحه ۵۳ تا صفحه ۶۹

شامل مطالب :

- آیه شریفه : أَمَّنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمَّنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَىٰ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ
- ۵۵
- أَمَّنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَ يَهْتَدِي بِنَفْسِهِ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ ، أَمَّنْ لَا يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَ لَا يَهْتَدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَىٰ بغيره
- ۵۷
- اتحاد مفاد آیه ، با آیه : وَ جَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا
- ۵۹ آیه : يٰۤاُدُوْا اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيْفَةً فِى الْاَرْضِ فَاَحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ
- ۶۱ آیه : اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا اَرْسَلْنَاكَ
- ۶۳ آیه : فَلَا وَ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُوْنَ حَتَّىٰ يُحْكِمُوْكَ فِىْمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ
- ۶۵ آیه : وَ مَا اَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا لِيُطَاعَ بِاِذْنِ اللّٰهِ
- ۶۷ اثر تبعیت از ولایت ، معیت با آن خواهد شد
- ۶۹

درس چهارم :

بقیه آیات و بعض روایاتی که دلالت بر ولایت امام معصوم دارند

از صفحه ۳۷ تا صفحه ۹۰

شامل مطالب :

- آیه شریفه: **وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ**
 ۷۵
- آیه: **الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُمْ أُمَّهَاتُهُمْ**
 ۷۷
- آیه: **أُولُوا الْأَرْحَامِ** ، آیه توارث به اخوت را نسخ نمود
 ۷۹
- از آیه: **الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ** ، همچون: **أَحَلَّ اللَّهُ التَّبِيعَ** میتوان یک کتاب از احکام ولایت را استخراج نمود
 ۸۱
- فَدَجَلَسَتْ مَجْلِسًا لَا يَجْلِسُهُ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ وَصِيٌّ نَبِيٍّ أَوْ شَقِيٌّ**
 ۸۳
- رسول اکرم و معصومین علیهم السلام، افرادی را به عنوان ولایت به شهرها می فرستادند
 ۸۵
- أئمه علیهم السلام ، کیفیت اجتهاد را به شاگردان تعلیم مینمودند
 ۸۷
- نهی از ولایت و قضاوت برای غیر معصوم ، نهی از ولایت و قضاوت استقلالی بوده
 ۸۹
- است

درس پنجم :

ولایت معصوم ، عین ولایت خداست ؛ و هیچ اختلاف در مصادیقش معقول نیست

از صفحه ۹۳ تا صفحه ۱۱۰

شامل مطالب :

- ولایت ، تجلی است ، و خدا امر به معصیت نمی نماید
 ۹۵
- أئمه علیهم السلام مختارند ؛ و لیکن با این اختیار کار خوب را بر میگزینند
 ۹۷
- پیامبر ، شفاعت اسامه را در نفی حد سرقه درباره زن شریفه رد نمود
 ۹۹
- روایت کتاب «صفات الشیعة» در قول رسول خدا: **إِنَّ لِي عَمَلِي وَ لَكُمْ عَمَلَكُمْ**
 ۱۰۱
- لَا يُنْجِي إِلَّا عَمَلٌ مَعَ رَحْمَةٍ؛ وَ لَوْ عَصَيْتُ لَهَوَيْتُ**
 ۱۰۳
- آیه قرآن در ردع رسول خدا: **وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ**
 ۱۰۵
- الَّذِي صَخَّعَ اللَّهُ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُسْلِمِينَ خَيْرٌ**
 ۱۰۷
- نُهِيتٌ عَنْ قَتْلِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ**
 ۱۰۹

درس ششم:

مواردی که در نظر بدوی، حکم معصوم مخالف است؛ اما در واقع عین حکم خداست

از صفحه ۱۱۳ تا صفحه ۱۳۳

شامل مطالب:

- ۱۱۵ أول: مورد تبدل حکم بواسطه تبدل موضوع
- ۱۱۷ دوّم: برای معصوم ظاهر است چیزی که برای غیر او پنهان است
- ۱۱۹ فرق بین سنّی و شیعه، جواز و عدم جواز اجتهاد در برابر نصّ است
- ۱۲۱ کشف جرم از غیر طرُق مشروعه، حرام است
- ۱۲۳ شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا
- ۱۲۵ حضرت موسی علیه السلام از شریعت خود نمی‌تواند تجاوز کند
- ۱۲۷ سوّم: موردیست که طبق عادت جاهلی، انسان آنرا خلاف می‌پندارد
- ۱۲۹ وَ مَا جَعَلَ اَدْعِيَاءَكُمْ اَبْنَاءَكُمْ ... اَدْعُوهُمْ لِاَبَانِيهِمْ هُوَ اَفْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِ
- ۱۳۱ داستان زینب بنت جحش و ازدواج وی با رسول خدا
- پیامبر در اثر ازدواج زینب با زید و سپس با خود، دو حکم جاهلی را نسخ نمودند ۱۳۳

درس هفتم:

تحقیق در اوامر نظیر امتحانیة ولایت که مصلحت در مأموریه نیست

از صفحه ۱۳۷ تا صفحه ۱۶۰

شامل مطالب:

- ۱۳۹ بعضی از تفاسیر عامه، قضیه زینب را به شکل زشتی تحریف کرده‌اند
- ۱۴۱ امر اَنّهام ماریة قبطیه به وسیله عائشه
- ۱۴۳ امر رسول خدا به کشتن مابور، نظیر امر امتحانی بوده است
- ۱۴۵ خبر امیر المؤمنین به رسول اکرم صلی الله علیهما و آلهما و سلم به براءت مابور از گناه
- ۱۴۷ برای بعضی از بزرگان، حقیقت این واقعه مجهول است
- ۱۴۹ اگر امر امتحانی رسول الله نبود، تا ابد دامان خاندان رسالت را لکه دار مینمود
- ۱۵۱ طریق رفع تهمت از ماریه، از عجائب اسرار ولایت است

صفحه	عنوان
۱۵۳	طریق کشف رفع تهمت را امیر المؤمنین علیه السلام از مفاخر خود میداند
۱۵۵	رفع إشکال فقهی و إشکال کلامی از امر رسول اکرم به کشتن حرقوص
۱۵۷	امر رسول خدابه کشتن حرقوص، و تمرّد شیخین و اطاعت امیر المؤمنین علیه السلام
۱۵۹	عبودیت رسول اکرم در برابر حضرت حقّ تعالی شأنه العزیز

درس هشتم :

سبعة ولایت رسول الله ، عین عبودیت و تسلیم است ؛ نه اظهار نظر در برابر حقّ
از صفحه ۱۶۳ تا صفحه ۱۹۵

شامل مطالب :

۱۶۵	تفسیر آیه : وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ، و آیه : وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ
۱۶۷	تفسیر آیه : مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُنْجِنَ فِي الْأَرْضِ
۱۶۹	تفسیر علامه آیه الله طباطبائی قدس الله سره پیرامون این آیه
۱۷۳	تفسیر علامه سید شرف الدین عاملی قدس الله سره پیرامون این آیه
۱۸۱	این آیه راجع به اسیر گرفتن غیر و قافله اَبوسفیان است ؛ نه راجع به نفیر و اسیر گرفتن از سپاه قریش
۱۸۳	تفسیر آیه : مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ
۱۸۵	تفسیر آیه : يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ
۱۸۷	تفسیر آیه : وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَ مِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَ مُوسَى وَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَ أَخَذْنَا مِنْهُمُ مِيثَاقًا غَلِيظًا
۱۸۹	وصیت امیر المؤمنین علیه السلام به اینکه : به قاتل من فقط یک ضربه بزنی
۱۹۱	مُقَاد و معنی : إِنَّا لَمْ نُحَكِّمِ الرِّجَالَ وَ إِنَّمَا حَكَّمْنَا الْقُرْءَانَ
۱۹۳	فرمان امیر المؤمنین علیه السلام در صفین : لَا تَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى يَبْدُؤُوكُمْ

درس نهم :

بحث در پیرامون عبارات مقبولة عمر بن حفصه

از صفحه ۱۹۹ تا صفحه ۲۱۶

شامل مطالب :

- ۲۰۱ وصول به حق باید از طریق مشروع باشد
- ۲۰۳ مُفَاد : اِنِّیْ قَدْ جَعَلْتُهُ عَلَیْكُمْ حَاكِمًا
- ۲۰۵ مخالفت با طریق مجعول شرعی ، مخالفت با خداست
- ۲۰۷ مناظر ارجحیت در صورت دو حکم فقیه ، در مسأله واحده
- ۲۰۹ میزان ارجحیت ، برتری دینی است علماً ، فقهاً ، عدالته و وثاقتاً
- ۲۱۱ امور ثلاثه : بَیِّنُ الرُّشْدِ ، بَیِّنُ الْغَیِّ ، وَ اَمْرٌ مُشْکِلٌ یُرَدُّ حُكْمُهُ اِلَى اللّٰهِ
- ۲۱۳ سلسله مراتب تدریجیه مرجحات حکم فقیه
- ۲۱۵ پنج و یا هفت مرتبه مراتب تدریجیه ، در تعیین أخذ حکم در ولایت فقیه

درس دهم :

بحث در سند و دلالت مقبولة عمرین حنظله

از صفحه ۲۱۹ تا صفحه ۲۴۱

شامل مطالب :

- ۲۲۱ علت عدم قبول روایت موافق عامه در وقت تعارض خبرین
- ۲۲۳ علت و فلسفه : شَاوِرُوا النِّسَاءَ وَ خَالِفُوهُنَّ
- ۲۲۵ معنی : عُقُولُ النِّسَاءِ فِي جَمَالِهِنَّ وَ جَمَالُ الرِّجَالِ فِي عُقُولِهِمْ
- ۲۲۷ معنی : اِنَّ الْوُقُوفَ عِنْدَ الشُّبُهَاتِ خَيْرٌ مِنَ الْاِقْتِحَامِ فِي الْهَلَكَاتِ
- ۲۲۹ معنی اماره و اصل و ترتب اصول بر امارات
- ۲۳۱ وجوب توقف در زمان حضور معصوم و غیر آن یکسان است
- ۲۳۳ احکام بر اساس قضایای حقیقیه جعل می شوند ، نه قضایای خارجیّه
- ۲۳۵ مقبولة عمرین حنظله در سه مرحله قضاء و افتاء و ولایت است
- ۲۳۷ سند مقبولة ، معتبر است
- ۲۳۹ در مقبولة عمرین حنظله ، صَفْوَانُ بْنُ یَحْيَى است و او از اصحاب اجماع است
- ۲۴۱ روایت موثقه همانند صحیححه است ، همچون موثقه ابن بکیر

درس یازدهم :

بحث در پیرامون دو روایت اَبی خدیجه

از صفحه ۲۴۵ تا صفحه ۲۶۴

شامل مطالب :

- ۲۴۷ حجیت خبر ضعیف محفوف به قرائن خارجیّه
- ۲۴۹ نتیجه بحث در مبحث خبر واحد ، حجیت خبر موثق است
- ۲۵۱ مناط حجیت خبر ، عمل مشهور است ، نه قوت سند
- ۲۵۳ کلام استاد اعظم : شیخ حسین جلی در مناط مقبولة عمرین حنظله و ماشابهها
- ۲۵۵ لزوم إلغاء خصوصیت در مقبولة و تعمیم آن به امر ولایت و إفتاء
- ۲۵۷ روایت اول أبو خدیجه از «کافی» و «تهذیب» از حسن بن علی
- ۲۵۹ روایت دوم أبو خدیجه از «وسائل الشیعة» از شیخ طوسی از اَبی الجهم
- ۲۶۱ اشتباه شیخ در تضعیف أبو خدیجه ، و اشتباه تردید علامه جلی
- ۲۶۳ أبو خدیجه همان أبو سلیمه : سالم بن مكرم است

درس دوازدهم :

بحث در حدیث کَمیل از أمير المؤمنین علیه السلام پیرامون ولایت فقیه

از صفحه ۲۶۷ تا صفحه ۲۸۲

شامل مطالب :

- ۲۶۹ متن روایت کَمیل از «نهج البلاغه» سید رضی رحمه الله علیه و شرح فقرات آن بطور اختصار
- ۲۷۱ بیان چهار دسته از علماء که قابل تعلیم علوم حقیقیه نیستند
- ۲۷۳ تشبیه حضرت ، حیوانات سائمه را به آنها ؛ نه بالعکس
- ۲۷۵ وَ كَمْ ذَا ؟ وَ اَیْنُ اَوْلَیَّتِكَ ؟ اَوْلَیَّتِكَ وَ اللّٰهُ الْاَقْلُوْنَ عَدَدًا
- ۲۷۷ روایت أبو إسحق ثقفی در «الغارات» ، و صدوق در «خصال» و «إكمال الدین»
- ۲۷۹ روایت «تُحَفُّ العقول» و «أمالی» مُفید و «حلیة الأولیاء»
- ۲۸۱ سند این حدیث در نهایت إتقان است